

цьому найбільш стабільною є вікова група 29–39 років, показник якою складає у середньому 4 особи на рік. Крім того, треба відзначити, що за останні п'ять років відбулися якісні зміни в віковій структурі злочинців, які вчиняють посягання в складі банд, в сторону їхнього дорослішання.

Перевагу осіб зрілого віку серед тих, які вчинили бандитизм, можна пояснити особливостями розглянутого виду злочинів, що вимагає застосування фізичної сили під час нападу, здатність налякати жертву, навичок поводження зі зброєю. Зокрема, використання винними обрізів властиве чоловікам, які мають навички використання зброї, його виготовлення або переробки.

Водночас різним віковим групам притаманні різні приводи мотиви і причини вчиненням злочинів. Зокрема, лідерами банд здебільшого стають особи старшого віку, які мали судимість, певні кримінальні навички та зв'язку зі злочинної середовищем. Таким чином, при плануванні діяльності із запобігання бандитизму правоохоронним органам варто особливо звертати увагу на проміжну вікову групу 25–49 років, саме вони є найбільш активними та мобільними у соціальному плані частини населення.

Список використаних джерел

1. Богатирьов І. Г. Кримінологія : підручник / заг. ред. І. Г. Богатирьова, В. В. Топчія. Київ: ВД Дакор, 2018. 352 с.
2. Кримінологія: учебник / под общ. ред. А. И. Долговой. 3-е изд., перераб. и доп. М., 2012. 384 с.
3. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Генеральна прокуратура України: вебсайт. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення: 18.05.2020).

Заєць Інеса Сергіївна,

науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ФОРМИ ВИЯВУ ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ

Анотація: Проаналізовано окремі аспекти тлумачення на практиці форм прояву перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Досліджено погляди науковців щодо цього питання. констатовано, що наявність у диспозиції ст. 171

Кримінального кодексу України таких форм прояву перешкоджання законній професійній діяльності журналістів, як «перешкоджання», «вплив» та «переслідування» спрямоване, насамперед, на відображення законодавцем у кримінальному законі усіх ознак об'єктивної сторони вказаного злочину з метою полегшити застосування цієї норми на практиці.

Ключові слова: журналіст, засоби масової інформації, перешкоджання законній професійній діяльності, незаконний вплив, розслідування.

Summary: Analyzed some problematic aspects of interpretation in practice of forms of obstruction of legitimate professional activity of journalists. The views of scientists on this issue have been studied, stated that the presence in the disposition of Art. 171 of the Criminal Code of Ukraine such forms of obstruction of lawful professional activity of journalists as "obstruction", "influence" and "persecution" are aimed primarily at reflecting in the criminal law all the signs of the objective side of the crime in order to facilitate the application of this rule to practice.

Keywords: journalist, mass media, obstruction of legitimate professional activity, illegal influence, investigation.

На сьогоднішній день усе ще поширеними є факти протидії працівникам засобів масової інформації (ЗМІ) в зв'язку з виконанням ними своїх професійних функцій. Резолюцією Ради ООН, прийнятою 26 вересня 2016 р., усім державам рекомендовано розробити і здійснювати стратегії по боротьбі з безкарністю за напади на журналістів, створити спеціальні підрозділи або незалежні комісії для розслідування таких випадків, розробити відповідне законодавство, спрямоване на захист діяльності журналістів, а також організувати підготовку представників правоохоронних органів та судів з питань безпеки журналістів [1, с. 15–16].

Суспільна небезпека даного злочину полягає в тому, що він перешкоджає законній професійній діяльності журналіста, призводить до обмеження його права на працю, в результаті чого діяння зазіхає на свободу преси та інших ЗМІ. Потерпілим при вчиненні цього злочину є журналіст - особа, яка займається збиранням, редагуванням, створенням або підготовкою матеріалів для ЗМІ, пов'язана трудовими чи іншими договірними відносинами.

Характеризуючи ситуацію щодо порушення професійних прав журналістів, необхідно зазначити, що за 2019 рік слідчі підрозділи Національної поліції України розпочали досудові розслідування у 143 кримінальних провадженнях за злочинами проти професійної діяльності журналістів. З них 115 - розпочато за ст. 171 КК України («Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів») [2].

При цьому вбачається різноманіття форм прояву перешкоджання законній професійній діяльності журналістів.

Варто вказати на наявність певних труднощів у тлумаченні ст. 171 КК України на практиці.

Як впливає зі змісту ч. ч. 1, 2 ст. 171 КК України, об'єктивна сторона вказаного злочину полягає у незаконному вилученні зібраних, опрацьованих, підготовлених журналістом матеріалів і технічних засобів, якими він користується у зв'язку із своєю професійною діяльністю, незаконна відмова у доступі журналіста до інформації, незаконна заборона висвітлення окремих тем, показу окремих осіб, критики суб'єкта владних повноважень, а так само будь-яке інше умисне перешкоджання здійсненню журналістом законної професійної діяльності, впливі у будь-якій формі на журналіста з метою перешкоджання виконанню ним професійних обов'язків або переслідування журналіста у зв'язку з його законною професійною діяльністю.

Аналіз вказаної норми засвідчує, що законодавець виділив такі злочинні форми прояву об'єктивної сторони вказаного злочину, як «перешкоджання», «вплив» та «переслідування». Власне, термін «перешкоджання» особливих складнощів у розумінні його змісту не викликає. «Перешкоджати», «бути перешкодою для чого-небудь» означає створювати завади, заважати, забороняти кому-, чому-небудь [3]. Перешкоджання професійній діяльності журналістів означає встановлення, створення перешкод (перепон) у процесі здійснення журналістом будь-яких своїх професійних повноважень [4, с. 319].

Примушування до поширення або відмови від поширення інформації стосується лише однієї з форм діяльності журналіста, хоча й однієї з найважливіших. Журналіст займається збором інформації, її перевіркою, вивченням, зберіганням. У зв'язку із зазначеною діяльністю відповідні повноваження журналіста визначені законодавчо і пов'язані з правом вільного доступу на певні об'єкти, отриманням інформації від посадових осіб, збереженням таємниці авторства тощо. Їх порушення також є перешкоджанням, проте не у всіх випадках визнається примусом до поширення або відмови від поширення інформації.

Таким чином, примушування до поширення певної інформації є небезпечною, найбільш розповсюдженою, але не єдиною формою створення перешкод журналістській діяльності в Україні. Законодавцем виділені й інші самостійні форми перешкоджання законній професійній діяльності журналіста: незаконне вилучення матеріалів і технічних засобів; незаконна відмова у доступі до інформації; незаконна заборона висвітлення окремих тем, показу окремих осіб, критики суб'єкта владних повноважень).

Термін «вплив» слід розглядати як здатність вносити певні зміни, втручатись у розвиток чогось, когось, хід подій та ін.; наслідки такого втручання [3]. Зазначена форма злочинного діяння, поруч із «перешкоджанням» у КК України вживається законодавцем лише у декількох його ст. ст. 171, 343 та 344.

За справедливим зауваженням Р.С. Веприцького, за характером дії злочинний вплив можна поділити на фізичний (насильство, примус) та інформаційний (переконання, вмовляння, погрози), за способом – насильницький та ненасильницький, у цьому розуміння поняття «вплив» та «перешкоджання» у ч. 2 ст. 171 КК України «ототожнюється», оскільки воно повністю збігається з характеристикою діяння, що передбачене ч. 1 цієї статті. Підтвердженням такого висновку є вказівка у ч. 2 на спеціальну мету впливу – перешкоджання виконанню журналістом своїх професійних обов'язків [1, с. 15–16].

Як наголошує, В. І. Павликівський, вплив полягає у таких діях, за яких винний схиляє потерпілого на відмову від виконання обов'язків або зміну своєї діяльності. Вплив на діяльність в такому розумінні неможливий через те, що діяльність сама собою не має ні свідомості, ні волі. Навпаки, перешкоджання стосується такого виду діянь, які зазвичай створюють перешкоди у реалізації потерпілим своїх повноважень або взагалі унеможливають їх виконання, не зачіпаючи свідомості та волі людини. Про це свідчить і зміст ч. 1 ст. 171 КК України, в якій зазначені окремі злочинні форми, що спрямовані саме на перешкоджання діяльності, а не на вплив на журналіста, і створюють відповідні перешкоди у виконанні ним своїх обов'язків [5, с. 27].

Переслідування журналіста у зв'язку з його законною професійною діяльністю означає дії спрямовані на обмеження його прав і свобод у зв'язку з виконаною (тобто такою, що відбулася) законною професійною діяльністю.

Глумачний словник визначає переслідування, як утиски, пригноблення, цькування за певні дії, погляди, висловлювання тощо. У зв'язку з цим під переслідуванням слід розуміти різні форми посягання на законні права, свободи та інтереси журналіста чи його близьких, їх ущемлення, обмеження (різні погрози, залякування, цькування), фізичний або психічний примус до вчинення певних дій (вимоги спростувати оприлюднену інформацію тощо), звільнення з роботи, позбавлення винагороди, поширення неправдивих відомостей, чи відомостей, що ганьблять честь і гідність журналіста, компрометують його тощо [4, с. 321].

Таким чином, визначення у структурі статті 171 КК України таких форм прояву перешкоджання законній професійній діяльності журналістів, як «перешкоджання», «вплив» та «переслідування»

спрямоване, насамперед, на відображення законодавцем у кримінальному законі усіх ознак об'єктивної сторони вказаного злочину з метою полегшити застосування цієї норми на практиці.

Список використаних джерел

1. Веприцький Р. С., Гладкова Є. О. Кримінально-правовий аналіз злочинних посягань на свободу слова та перешкоджання професійній діяльності журналістів: науково-методичні рекомендації. Харків: Харків. нац. ун.-т внутр. справ, 2016. 68 с.

2. Злочини проти журналістів: поліція навела цьогорічну статистику, правозахисники розказали, що з нею не так. Центр інформації про права людини. URL: https://humanrights.org.ua/material/zlochini_proti_zhurnalistiv_policija_navela_cogorichnu_statistiku_pravozahisniki_rozkazali_shho_z_n_ejiu_ne_tak. (Дата звернення 01.02.2020).

3. Академічний тлумачний словник (1970–1980): онлайн-версія «Словника української мови» в 11 томах. URL: <http://www.sum.in.ua>. (Дата звернення 01.02.2020).

4. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. Т. 3: уклад. проф. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. Київ: АКОНІТ, 1998. 568 с.

5. Павликівський В. І. Кримінально-правове забезпечення свободи слова та професійної діяльності журналістів: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2017. 39 с.

Князєв Сергій Миколайович,

здобувач Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук

ГЕНЕЗА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОБЛЕМ НЕГЛАСНОЇ РОБОТИ Й ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Анотація. Автором проведений історико-правовий аналіз наукових досліджень проблем негласної роботи та оперативно-розшукової діяльності в Україні, який розподілено на шість блоків проблем: що стосуються фундаментальних основ оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи; окремих їх засад; протидії оперативними підрозділами злочинам, передбаченим Кримінальним кодексом України; специфіки оперативно-розшукової діяльності і негласної роботи оперативних підрозділів окремих правоохоронних органів; проблем протидії оперативними підрозділами злочинам